

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 14:00 uur d.d. 28 april – 13:00 uur d.d. 29 april 2020

- BZ | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- De berichten dat de maatregelen steeds moeilijker zijn vol te houden, blijven terugkomen in de media. Dit beeld wordt bevestigd door een tweetal onderzoeken van onderzoeksbureaus Motivaction en Citizens. De helft van de Nederlanders vindt het volgens Citizens steeds moeilijker zich aan de maatregelen te houden. Motivaction meldt dat de angst voor het virus afneemt en de zorgen over de economie groeien. Steeds minder mensen geven de prioriteit aan gezondheid als zij dit afwegen tegen de economie, maar de grootste groep (82%) noemt een goede gezondheidszorg nog altijd de belangrijkste waarde voor de manier waarop Nederland met de huidige crisis omgaat. Jongeren hebben de meeste moeite zich aan de regels te houden.
- Mensen worstelen met de vraag: 'wat kunnen we wel en niet doen, en wat vinden we daar eigenlijk van?' Naar de IKEA gaan bijvoorbeeld – hoe idiøt is dat eigenlijk? Hoewel er verontwaardiging is over de drukte bij de IKEA-vestigingen, is die verontwaardiging een stuk minder groot dan bij eerdere drukte een paar weken geleden. Ook de boosheid over de drukte lijkt ver weg.
- De impact van de crisis raakt iedereen in de samenleving. Uit onderzoek van de EUR, VU Amsterdam, Kieskompas en gemeente Rotterdam blijkt dat veel Nederlanders angst hebben voor de toekomst. De nieuwe groep kwetsbaren (zzp'ers, flexwerkers), maar ook jongeren, ervaren stress omdat zij bang zijn voor de financieel-economische gevolgen. Ook huisartsen zien meer patiënten met stress gerelateerde klachten.
- Verenso meldt dat het aantal besmettingen in verpleeghuizen minder snel lijkt toe te nemen in vergelijking met begin april. Verenso geeft wel aan dat het aantal sterfgevallen nog steeds toeneemt en vindt het daarom nog te vroeg om weer bezoek aan verpleeghuizen toe te staan. Verenso is 'verrast door het benoemen van een datum' door de minister.
- De NVIC, het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding, en het RIVM melden dat de capaciteit van de IC's structureel omhoog moet om de komende jaren ook coronapatiënten op te vangen. De meeste vraag gaat uit naar verpleegkundigen en ondersteunend personeel.
- De solidariteit tussen ziekenhuizen dreigt te verminderen nu het aantal coronapatiënten op de intensive care afneemt. Dat zegt Diederik Gommers tegen NRC. Hij ziet grote verschillen in de bezettingsgraad van intensive cares tussen verschillende regio's en dat 'frustreert' hem.

Karakterisering berichtgeving

- De media zoomen in op het buitenland waar het dagelijks leven in veel Europese landen weer op gang komt. De media vragen zich af of deze versoepelingen ook kan betekenen dat de maatregelen in Nederland snel worden versoepeld, ondanks dat die hier al minder strikt waren dan in de rest van Europa.
- Nieuwsuur geeft aan dat deze versoepelingen vaak hand in hand gaat met het dragen van mondkapjes in het OV. Wat betekent dit voor Nederland, en waarom lijkt het alsof er geen tekorten aan mondkapjes zijn in het buitenland? De vraag 'op welke manier kunnen mondkapjes in Nederland een rol spelen bij de exitstrategie?' blijft aan bod komen.
- Volop aandacht voor het moment dat jongeren weer kunnen sporten. Er heerst bij sportclubs enige spanning of het allemaal gaat lukken. Tegelijkertijd ook te horen dat gezond verstand voorop moet staan.
- Door de coronacrisis is er naast de traditionele kwetsbare groepen ook een nieuwe groep die hard geraakt wordt. Zo ervaren flexwerkers, zzp'ers, mensen die huren in de vrije sector en jongeren stress door de angst van de financieel-economische en toekomstige gevolgen.
- Ondanks dat er nu ook Nederlandse gefabriceerde mondkapjes 'van de band rollen', is het tekort nog lang niet opgelost en sluiten contactberoepen, die mondkapjes willen gebruiken, achteraan in de rij aldus media.

- Telegraaf schrijft op de voorpagina dat de terugloop van het virus de ontwikkeling van een vaccin vertraagt. Bewijzen dat een vaccin werkt, wordt namelijk lastiger als corona de aftocht blaast. 'Hoe beter mensen zich houden aan 'sociale onthouding', hoe langer het duurt voor er een vaccin op de markt is.
- Oud-politicus Jan Terlouw schrijft in een ingezonden brief in NRC dat de overheid het waarom beter moet uitleggen: "De kritiek op de adviezen groeit, vooral omdat er zo weinig bekend wordt gemaakt over de grondslagen, de feitelijkheden, de onderzoeken waarop de adviezen berusten."

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Schade

- Autodealers worden hard geraakt, zegt voorzitter Han ten Broeke van brancheorganisatie Bovag. "Uit onze wekelijkse coronamonitor blijkt dat onafhankelijke autobedrijven een gemiddeld omzetverlies van 50% verwachten. Daarbij geeft bijna een derde van onze leden aan mogelijk personeel te moeten ontslaan."
- Nederlandse ondernemers worden zeer hard geraakt door de coronacrisis, bericht onderzoeksbureau Panteia op basis van een enquête onder 7200 mkb'ers. Negen van de tien ondernemers ondervinden momenteel een terugloop van nieuwe orders en opdrachten.
- Het leeuwendeel van het horecapersoneel maakt zich zorgen over zijn baan, blijkt uit een FNV-enquête. Bijna twee op de drie ondervraagden vragen zich af of er straks nog wel werk voor ze is.

Scenario's

- Volgens Kinderombudsvrouw, Margrite Kalverboer, zou het, gezien hun ontwikkeling, logische geweest zijn als eerst pubers weer terug zouden gaan naar school.
- Ruim 80% van de Nederlandse bedrijven verwacht dat de jaaromzet met minimaal 10% zal dalen als gevolg van de crisis. Daarmee is het sentiment in Nederland iets negatiever dan in de rest van Europa, blijkt uit onderzoek van Eden McCallum.
- Volgens voorzitter Chris Buijink van de Nederlandse Vereniging van Banken raakt de crisis bedrijven, ondanks steunmaatregelen en hulplijnen van overheid en banken. Het aantal faillissementen zal toenemen.

Informatiebehoefte

Desinformatie

- Uit onderzoek van datajournalistiek platform Pointer (KRO-NCRV) blijkt dat sinds de uitbraak van corona in Nederland 251 onbetrouwbare nieuwsberichten over COVID-19 via Twitter is verspreid. Volgens de onjuiste berichten liegen het RIVM, de medische wetenschap en de overheid over de ernst van het virus. Of het gaat over het niet-bewezen verband tussen 5G en COVID-19 en valse claims over geneesmiddelen.

Zorg

- Om ook de komende jaren coronapatiënten te kunnen opvangen, moet de capaciteit van de IC's structureel omhoog van 1.150 bedden naar 1.531. Dat blijkt uit een berekening van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care, het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding, en het RIVM. NVIC-voorzitter Diederik Gommers heeft zijn IC-collega's afgelopen weekeinde een brief geschreven waarin hij hen voorbereidt op dit scenario.
- In Op1 geeft Diederik Gommers aan dat het zou kunnen dat het aantal ic-bedden dat door coronapatiënten wordt bezet eind mei is gedaald tot tussen de 300 en 400. Daardoor zou er ruimte vrijkomen voor 500 tot 600 bedden voor reguliere zorg. Gommers wil dat de ruimte die dan ontstaat, wordt benut door meer 'gewone' verpleegkundige op te leiden voor IC-werkzaamheden. Mocht er in het najaar een tweede coronapie volgen, wil Gommers op deze manier beter zijn voorbereid.

Gebruik van mondkapjes in het buitenland

- De mondkapjesplicht geldt nu voor winkels in heel Duitsland. Als laatste ging Berlijn dinsdag met een verplichting tijdens het doen van boodschappen. De landelijk uniforme regeling geldt vanaf woensdag. Sinds maandag was de mondkapjesplicht in Berlijn al wel van kracht in het OV.

- De Schotse eerste minister Nicola Sturgeon heeft burgers opgeroepen hun gezicht te bedekken in afgesloten ruimtes, zoals winkels en het openbaar vervoer. Het dragen van mondbedekking wordt nog niet verplicht.

Sport

- Als eerste eredivisieclub gaat RKC vanaf woensdag de training weer hervatten. RKC belooft dit te doen volgens de richtlijnen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Ook ADO begint woensdag. Feyenoord geeft aan vrijdag weer met de training te beginnen.

Mobiliteit

- Meer ruimte en kortere reistijd: NS laat weer intercity's rijden;
- ROVER slaat alarm over drukte in ov

Werk en Inkomen

- Het leeuwendeel van het horecapersoneel dat verplicht thuis zit, maakt zich zorgen over zijn baan, aldus een FNV-enquête onder 4000 werknemers. Bijna twee op de drie ondervraagden vragen zich af of er straks nog wel werk voor ze is. 30% zegt geen moeite te hebben om vakantiegeld later uitbetaald te krijgen.
- Sinds de uitbraak van de coronacrisis is het aantal vacatures in Nederland met gemiddeld 20% afgenomen. Met name naar dienstverlenende beroepen en in de regio Amsterdam is de vraag ingestort. Dat blijkt uit een analyse van het UWV naar het aantal openstaande online vacatures.
- NOS meldt op basis van bronnen rond het kabinet dat mensen met een contactberoep, zoals kappers, voorlopig nog niet aan de slag mogen. Ook Parool schrijft hierover en meldt dat het kabinet deze week nog geen knoop doorhakt over de vraag of de contactberoepen de deuren eerder dan 20 mei mogen openen.
- Arjan Vliegthart (directeur van het Nibud) vreest dat de kloof tussen arm en rijk nog groter wordt nu de intelligente lockdown langer duurt. Volgens Vliegthart is de terugval in het inkomen vooral goed zichtbaar bij jongeren, zelfstandigen en flexwerkers. Vliegthart pleit voor meer 'corona-solidariteit'. Daarmee doelt hij op woningcorporaties, verzekeraars en banken. Volgens Nibud moeten die instellingen mensen die het moeilijk hebben pro-actief opzoeken.
- Volgens ZZP Netwerk zegt een kwart van de zzp'ers en flexwerkers minder inkomen te hebben dan voor de crisis.

Bedrijfsleven

- Jacco Vonhof (MKB Nederland) en ING-econoom Marike Blom denken dat een extra steunpakket voor bedrijven niet uit kan blijven.
- Banken waarschuwen dat ook zij niet alle faillissementen van bedrijven kunnen voorkomen. Zij keren leningen uit, die mogelijk nooit terugbetaald kunnen worden. Volgens ING kleeft er risico aan de kredietgaranties van de overheid. Er dient terugbetalingsperspectief te zijn, anders is het niet verantwoord.
- De belangenorganisatie voor de chartervaart, de BBZ, heeft het ministerie van EZK om hulp gevraagd. De chartervaart wordt hard getroffen door de uitbraak van het coronavirus.

Veiligheid

- Veel media berichten over de uitspraken van minister Grapperhaus na het overleg met de Veiligheidsregio's dinsdagavond. Grapperhaus prijst Nederlanders om hun voorbeeldige gedrag, maar waarschuwt ook hen die 'de grens opzoeken'. Daarnaast laat hij weten dat 'we er nog lang niet zijn'.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Buitenland

- Duitsland verlengt vandaag het negatieve reisadvies voor de rest van de wereld tot medio juni (Der Spiegel).
- Spanje versoepelt vanaf 4 mei in vier fasen en per regio de corona-maatregelen.
- Ook Frankrijk versoepelt per regio. Mondkapjes zijn verplicht in het OV, thuiswerken blijft de norm, scholen en winkels gaan gefaseerd weer open maar horeca blijft vooralsnog gesloten.

- De zorgsector Den Bosch-Altena krijgt gratis 100.000 mondkapjes uit China. Ze worden geschonken in het kader van een Chinees hulpprogramma aan Europa om Corona te bestrijden. Volgens het Brabants Dagblad is gekozen voor Brabant vanwege de vriendschappelijke banden met de Brabantse hoofdstad en de gemeente Altena. De gift is verstuurd met medewerking van de Nederlandse ambassade in Beijing.

Defensie

- Op Sint Maarten is een vliegtuig aangekomen met politieagenten, militairen en mensen van de marechaussee. Ze gaan daar helpen met het handhaven van de coronamaatregelen op het eiland.
- F-16's van vliegbasis Volkel bewaken het luchtruim van Nederland, België en Luxemburg een week langer.
- In een rapportage van de Volkskrant wordt uitgebreid aandacht besteed aan het nationaal operatiecentrum van Defensie.

Financiën

- Europese banken zetten miljarden opzij voor leningen die mogelijk nooit terugbetaald gaan worden. Bedrijven in sectoren die vanwege de lockdowns stil komen te liggen, worstelen met hun verplichtingen.
- De Europese banken krijgen gedurende de coronacrisis meer ruimte om af te wijken van strenge regels voor bijvoorbeeld kapitaaleisen. De Europese Commissie wil de regelgeving voor de financiële sector tijdelijk 'zo flexibel mogelijk' toepassen, zodat banken hun kredietverlening aan burgers en bedrijven op peil houden.
- Steeds meer ondernemers vragen een lening aan bij hun bank, meldt DNB op basis van een driemaandelijke enquête (VK, ND). Volgens DNB is de vraag naar leningen in het eerste kwartaal met 72% gegroeid.

Economische gevolgen

- Mensen die tegen de coronamaatregelen van het kabinet zijn, demonstreerden bij de Tweede Kamer. Zij vinden dat 'de 1,5-meter samenleving' leidt tot faillissementen, depressies, zelfmoorden, eenzaamheid en gezondheidsklachten.
- Uit de Corona Impact Monitor van onderzoeksbureau Motivaction blijkt dat de angst voor het virus af neemt en de zorgen over de economie groeien.

Arbeidsmarkt

- De Algemene Nederlandse Kappers Organisatie (ANKO) zegt dat kappers het financieel erg lastig hebben vanwege de coronamaatregelen. De ANKO heeft een voorstel ingediend om kapperszaken onder speciale voorwaarden weer te mogen openen.
- Jongerenorganisaties van CP, CNV en FNV waarschuwen dat de positie van jongeren op de arbeidsmarkt met een flexcontract door de coronacrisis steeds nijpender wordt. Ze willen dat het kabinet extra maatregelen treft. CNV Jongeren wil voldoende startersbanen, ondersteuning aan jongeren om zich voor te bereiden op de arbeidsmarkt en verbetering van informatievoorziening over de kansen op de arbeidsmarkt.
- Veel meer ondernemers kloppen vanwege de coronacrisis aan bij de bank voor een lening. In de eerste maanden van dit jaar is het aantal aanvragen door bedrijven met 72% gestegen. Dat meldt De Nederlandsche Bank op basis van een driemaandelijke enquête onder 7 banken.
- Steeds meer winkelketens die vrijwillig hun filialen hadden gesloten, gaan weer open. Na IKEA gisteren, openen vandaag de winkels van de Bijenkorf weer hun deuren.

Betekenisgeving

Financiën

- EenVandaag heeft ruim 23.000 leden van het Opiniepanel gevraagd naar hun mening over het huidige begrotingsbeleid. Hieruit blijkt dat velen vinden dat de historisch hoge overheidsuitgaven in de coronacrisis onvermijdelijk en broodnodig zijn. Verreweg de meeste mensen (84%) hebben hier begrip voor.

Nederlanders in het buitenland

- De Volkskrant interviewt Jonas Martens-Baars die zondag terugkeerde uit Marokko en eerder een brief stuurde aan minister Blok. Hij is kritisch op de organisatie en communicatie rondom de repatriëring. 'Toen ik op de luchthaven aankwam, zei een medewerker van de ambassade dat ze al weken deze vlucht aan het

voorbereiden zijn. Waarom zijn mensen dan niet ingelicht dat ze op een lijst stonden en mogelijk een nacht voor de vlucht groen licht konden krijgen?’ Ook wil Baars zich hard maken voor financiële compensatie.

- NRC schrijft over de inspanningen van ambassadeur Versteeg en de Nederlandse ambassade in Madrid. Daarin noemt de krant de FB-pagina van de ambassade en het blog van Versteeg. In het artikel komen ook enkele gestrande Nederlanders aan het woord. Zij tonen zich berustend in de situatie.
- Twee Nederlandse toeristen die zijn gestrand op de Seychellen zijn positief over de ondersteuning door het Nederlandse consulaat, al kan dat ‘ook geen ijzer met handen breken’ (Telegraaf).
- De Telegraaf citeert BZ-woordvoering die zegt dat de repatriëring nog weken kan duren omdat ‘zieken niet mogen vliegen en dat grenzen vaak hermetisch gesloten zijn’.

Onderwijs

- Naar aanleiding van het Kamerdebat vandaag over onderwijs laten stakeholders zich uit over de gevolgen van de crisis voor het onderwijs: de AOb maakt zich zorgen over de toenemende werkdruk voor leraren als de scholen weer open gaan; CDA en D66 willen zomeronderwijs voor kinderen met een moeilijke thuissituatie. De Vereniging van Hogescholen is bezorgd over studievertraging bij studenten; LSVB en FNV Young & United waarschuwen dat studenten in de financiële problemen door het wegvallen van hun inkomsten; VSNU houdt rekening met een forse daling van het aantal buitenlandse studenten.

Cultuur

- Producent Rick Engelkes laat weten dat veel producenten nauwelijks aanspraak kunnen maken op de regeling van 300 miljoen. Tineke Maas en Marc de Beyer van de Goudse schouwburg zeggen dat de sector niet geholpen is met de huidige steun, zonder steun kunnen zij nog een maand of twee overleven.

Economie

- Hans Biesheuvel, voorzitter van Ondernemend Nederland, is enthousiast over de extra overheidssteun.
- Onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam stellen dat Nederland weer langzaam aan van het slot kan voor mensen onder de 50 jaar, meldt EenVandaag.
- Het producentenvertrouwen is in april naar een historisch dieptepunt gezakt door alle maatregelen wereldwijd om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan.

Kwetsbare groepen

- De gemeente Vlaardingse heeft een tijdelijke daklozenopvang geopend in de Westwijk. Met een tweede complex in de stad hoopt zij te voorkomen dat mensen zonder huis besmet raken met het coronavirus.

Oproepen in de zorg

- ‘langer verantwoord’ zeggen artsen en ziekenhuisbestuurders in het Zuiden. Ze puzzelen met een ‘harmonica-systeem’ om weer patiënten te ontvangen voor wie afgelopen weken geen ruimte was.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
• Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Zorgpersoneel 'in de frontlinie' • Onbeschermd en niet-getest verpleeghuispersoneel • Slachtoffers van huiselijk geweld • Niet-coronapatiënten die op een behandeling wachten	• Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Reizigers die vastzitten in Marokko • Leraren maken zich zorgen om hun gezondheid	• Algemeen publiek • Politici. • De Europese Commissie